

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ, МАКРО- І МІКРОЕКОНОМІКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В
СИСТЕМІ ФАКТОРІВ ГЛОБАЛЬНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

студентки 2-го курсу ОС «Магістр»
денної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-наукової програми
«Економіка та економічна політика»
Глевацької Наталі Василівни

Науковий керівник д.е.н., доцент
Вірченко Володимир Віталійович

Роботу допущено до захисту в Екзаменаційній комісії рішенням кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки від «6» травня 2022 р., протокол №9

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності	7
1.1 Історія виникнення та розвитку інтелектуальної власності.....	7
1.2 Сутність та значення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у системі суспільного відтворення.....	10
РОЗДІЛ 2. Аналіз впливу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в конкурентоспроможність економіки	15
2.1. Порядок проведення та основні форми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності	15
2.2. Оцінка ролі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в глобалізованому конкурентному середовищі.....	20
РОЗДІЛ 3. Напрями розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності як основи глобальної конкурентоспроможності України	23
3.1. Сучасний стан та основні проблеми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні	23
3.2. Стратегічні пріоритети розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в системі факторів національної конкурентоспроможності.....	26
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Актуальність теми. Інтелектуальна діяльність людини стала одним з головних прискорювачів соціально-економічного розвитку і важливим чинником розширеного суспільного відтворення. Це забезпечує постійну інноваційну модернізацію виробництва і безпосередньо впливає на глобальну конкурентоспроможність національної економіки. Ефективний ринок інтелектуальної власності створює основу для науки та економіки країни технічний прогрес і сталий розвиток.

За рахунок поглиблення інноваційних процесів та підвищення рівня інформатизації суспільства значно збільшується використання та впровадження наукових досліджень, безпосередньо пов'язаних зі створенням ринку інтелектуальної власності.

Крім того, формування інтелектуальної власності ринок передуює перетворенню інтелектуального капіталу в стратегічний актив підприємств. Таким чином, це стає ключовою передумовою впровадження інноваційної моделі економічного розвитку. Прийняття інтелектуальної діяльності призводить до комерційного обороту. Подальше їх ефективне застосування в реальні сектору економіки гарантує конкурентоспроможність обох окремих суб'єктів господарювання у внутрішньому ринку та національної економіки у світовому масштабі.

В Україні існує неефективний механізм передачі, який не спрощує передачу та перетворення результатів інтелектуальної діяльності в інтелектуальний капітал інноваційних підприємств. У цьому контексті формування конкурентоспроможності української економіки у світовій економіці навколишнього середовища безпосередньо залежить від швидкого переходу до інноваційної модернізації виробництва на принципи інтенсивної комерціалізації інтелектуальної власності.

Проблема вдосконалення механізму комерціалізації інтелектуальної власності є одним із найважливіших теоретичних і практичних аспектів економічного розвитку. Потенціал економічного зростання будь-якої країни

залежить від рівня розвитку науки і техніки. Без елементів винахідництва та інновацій був би неможливий технічний прогрес і розвиток продуктивних сил. Останнім часом із поглибленням інноваційних процесів та підвищенням рівня інформатизації суспільства значимість інтелектуальної складової виробничих ресурсів суттєво зростає.

Незважаючи на велику кількість нормативно-правових актів в інноваційній сфері та створення різних інноваційних структур, розвиток України є низьким і потребує надання пропозицій до вирішення проблем, що виникають під час комерціалізації інтелектуальної власності. Сучасний стан розвитку економіки України вимагає комплексного дослідження комерціалізації інтелектуальної власності, в тому числі розроблення пропозицій та рекомендацій щодо шляхів стимулювання його розвитку та продуктивного використання у трансформаційній економіці України.

Ступінь наукової розробки. Вагомий внесок у дослідження комерціалізації інтелектуальної власності зробили вітчизняні вчені: Андрощук Г. О., Базилевич В. Д., Вівчар О.І., Вірченко В.В., Драпак Г., Горбачова К.М., Добровольська К. Л. та ін. При цьому, дослідженню впливу комерціалізації інтелектуальної власності на конкурентоспроможність України у сучасних наукових працях приділяється недостатня увага. Актуальність, теоретико-практична значущість дослідження комерціалізації інтелектуальної власності як важливого фактора конкурентоспроможності національної економіки обумовили вибір теми, мети та завдань магістерської роботи.

Мета роботи – комплексний аналіз сутності, форм, теоретико-методологічних та прикладних аспектів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в контексті забезпечення глобальної конкурентоспроможності національної економіки в умовах постіндустріальних трансформацій.

Для досягнення поставленої мети у ході підготовки магістерської роботи необхідно було вирішити такі **завдання**:

- дослідити сучасний стан та динаміку глобального ринку об'єктів інтелектуальної власності;
- охарактеризувати роль комерціалізації інтелектуальної власності в забезпечення глобальної конкурентоспроможності країни;
- виявити особливості та основні проблеми розвитку комерціалізації інтелектуальної власності в Україні;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні у контексті підвищення її конкурентоспроможності.

Предмет дослідження – особливості, закономірності та суперечності розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в сучасному економічному середовищі та її значення в системі факторів глобальної конкурентоспроможності національної економіки.

Об'єкт дослідження – соціально-економічні відносини, що виникають в процесі комерціалізації, впровадження у господарський оборот та трансформації об'єктів інтелектуальної власності в інтелектуальний капітал суб'єктів господарювання.

Основними методами, що використовувалися при написанні дипломної роботи були:

- сутнісний метод, завданням якого є формулювання економічного змісту інтелектуального капіталу в національній економіці;
- метод індукції, на основі якого були сформульовані та складені теоретичні та рекомендаційні висновки;
- метод порівняння для виявлення тотожності і відмінності поняття інтелектуального капіталу між вченими
- метод узагальнення для встановлення загальних властивостей і ознак інтелектуального капіталу
- метод аналізу для виокремлення інформації
- метод синтезу для поєднання окремих частин інформації в єдине ціле.

Теоретичну основу дослідження складають наукові положення сучасної економічної теорії, концепції правового та економічного розвитку в галузі комерціалізації інтелектуальної власності, наукові здобутки вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Базилевич В.Д, Бутнік-Сіверський О.Б., Вівчар О.І., Вачевський М.В., Вірченко В.В., Вітренко А.О., Драпак Г., Дубовик С.Г., Коссак В.М., Косцик Р.С., Крайнів П.П., Кремень В.Г., Ксенофонтова М.М., Мікульонок В.І., Підопригора О.А., Самодай В.П., Ступнікер Г.Л. та інші.

Практичне значення одержаних результатів в першу чергу полягає в особливості, закономірності та суперечності розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в системі факторів глобальної конкурентоспроможності національної економіки. Отримані **результати дослідження були апробовані** під час участі у ХІХ Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених “Шевченківська весна 2021. На шляху сталого розвитку” 2021 року, опубліковано тези “Інтелектуальний капітал в системі факторів економічного зростання ”, а також під час участі у ХХ Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених “Шевченківська весна 2022. Цифрова трансформація економіки в умовах пандемії COVID-19 ” 2022 року, опубліковано тези “Перспективи розвитку стартапів як новітньої форми підприємницької діяльності ”

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підпунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота містить 3 таблиці, 1 рисунок, 4 додатки, список використаних джерел складається з 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

1.1. Історія виникнення та розвитку інтелектуальної власності.

Історія інтелектуальної власності складна та захоплююча. Усе почалося 500 р. до н. е., коли Сибаріс, грецька держава, дозволило громадянам отримувати річний патент на «будь-яку нову вишуканість у розкоші». У наступні століття закони про патенти, товарні знаки та авторське право ускладнилися, але мета залишилася колишньою. Країни ухвалюють закони про інтелектуальну власність, щоб сприяти творчості та дати винахіднику можливість пожинати плоди своєї винахідливості.

Найперші спроби, які стосувались дослідження сутності та структури власності припадають на епохи стародавнього світу та середньовіччя. У книзі Базилевича В.Д. вказано, що Арістотель, який був одним з давньогрецьких філософів, пов'язував поняття власності з категорією влади і говорив про власність у контексті владних повноважень [4; 5].

Згадки про авторські права, патенти та інші питання права інтелектуальної власності в ранній історії рідкісні. Лише у середньовічній Європі були прийняті важливі та добре відомі закони.

Першим законом був Статут про монополії. Цей британський закон було прийнято у 1623 році. Тоді всі основні галузі промисловості контролювалися гільдіями. Кожна гільдія мала значну владу, а уряд наділяв їх здатністю диктувати, які продукти та сировину можна імпортувати, а також як ці предмети будуть вироблятися та продаватися. Більш того, гільдії відповідали за виведення на ринок всіх нововведень, фактично надаючи їм право власності та контроль над винаходами, навіть якщо вони не мали жодного відношення до їхнього створення.

Статут про монополії дозволив автору чи винахіднику зберегти свої права власності. Монополії у вигляді санкціонованих урядом гільдій більше

не надавалися. Закон також гарантував винахіднику 14-річний період, протягом якого він мав виключне право визначати, як використовуватиметься його винахід.

Інше важливе законодавство було прийнято у 1710 році зі Статутом Анни. Цей закон також передбачав 14-річний термін захисту. Це також дало винахіднику можливість одержати 14-річний термін продовження. Цей закон, спрямований переважно на захист авторських прав, надав авторам права відтворення і поширення їх творів.

Інтелектуальна власність у колоніальних США – початок 1800-х років. Незабаром після того, як США відокремилися від Великобританії, у більшості з 13 колоній було створено власну систему захисту інтелектуальної власності. Єдиним винятком був Делавер. Однак незабаром стало очевидним, що наявність у кожному штаті власної системи захисту інтелектуальної власності є проблематичною, що призвело до прийняття федеральних законів, які мали переважну силу перед законами штату.

Свобода мислення дала нашому суспільству можливість повернути винахідникам право власності на винаходи. Але це також відкрило двері для інших шкіл думки, і часто з каскадними ідеологічними наслідками. Наприклад, коли ми навчилися цінувати індивідуальні таланти, ми також побачили, як ці таланти створюються суспільством та для нього.

На початку 1800-х років серед законодавчих органів витала ідея глобального захисту прав інтелектуальної власності. І саме у 1883 році Паризька конвенція внесла ясність та співпрацю між міжнародними юрисдикціями.

Через три роки Бернська конвенція 1886 р. поширила той самий захист на письмові висловлювання. Через півстоліття товарним знакам також було надано міжнародну охорону в рамках Мадридського протоколу.

Офіси, що виникли в результаті конвенцій, пізніше об'єдналися в центральний керівний орган - Об'єднані міжнародні бюро з охорони

інтелектуальної власності. Потім це стало офісом Організації Об'єднаних Націй, який відомий як Всесвітня організація інтелектуальної власності.

Перетворення інтелектуальної власності з Божественного провидіння на цінний людський таланти зажадало складних помилок і зупинок. Проте історія інтелектуальної власності накладає відбиток те що, як ми розвивалися як суспільство. Історія розповідає нам про наші минулі цінності, про наше колективне мислення і про нашу чудову здатність знаходити баланс між індивідуальністю, суспільством та духовністю.

Хоча дороги, якими ми йшли, були поцятковані кричущими помилками і оточені темними провулками, той факт, що ми визнаємо недоліки і знову винаходимо сьогоденню інтелектуальну власність, говорить про нас інше: ми можемо змінитися.

Інтелектуальна власність означає творіння розуму: логотипи, символи, література, машини і т. д. Це творіння розуму гідне, оскільки воно робить величезний внесок у національну економіку. Ці твори заохочують інновації та винагороджують підприємців у різний спосіб [1; 2; 3; 4; 5; 13].

Концепція інтелектуальної власності виникла давно і вважається одним із найважливіших прав у різних галузях. Багато галузей протягом століть поклалися на ці права для захисту своєї роботи, тоді як споживачі використовують інтелектуальну власність, щоб гарантувати собі покупку безпечних, справжніх та гарантованих продуктів (Додаток В).

Таким чином, на основі дослідження можна виділити такі три головні етапи, що стосуються еволюції уявлень про зміст та структуру відносин власності, а саме: епоха стародавнього світу та середньовіччя, де концепція власності розглядалась переважно з духовно-етичних позицій; наступний етап еволюції теорії власності припадає на 17-19 ст. і в цей момент відбувається усвідомлення власності як основного механізму по узгодженню інтересів окремих індивідів і відразу суспільства в цілому, що стосується задоволення існуючих потреб; і звичайно, сучасна теорія власності, яка відрізняється множинністю методологічних та теоретичних підходів, що стосуються

господарських процесів і явищ, які мають досить важливе значення в сучасному суспільстві.

На нашу думку, історія інтелектуальної власності це ніби запис прогресу, досягнутого світом на основі стимулів та визнання. Фактично, повсякденне життя сповнене інноваційних витворів, які стали можливими завдяки таким інструментам, як заборона копіювання та відданість оригінальності.

Виходячи з історії інтелектуальної власності важливо розуміти, що комерціалізація інтелектуальної власності відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічного обороту інтелектуальних активів, нагромадження інтелектуального капіталу. Відбувається модернізація суспільного виробництва, повна реалізація національного науково-технічного потенціалу в умовах трансформації світової економіки.

1.2. Сутність та значення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у системі суспільного відтворення

Трансформація сучасного глобального економічного середовища відбувається в швидкому темпі. Тому інтелектуальна діяльність людини стала одним з головних прискорювачів соціально-економічного розвитку і важливим чинником розширеного суспільного відтворення. Це забезпечує постійну інноваційну модернізацію виробництва і безпосередньо впливає на глобальну конкурентоспроможність національної економіки.

«Комерціалізація» означає створення комерційних процесів, продуктів і послуги, отримані повністю або частково від інтелектуальної власності з метою фінансового повернутися.

Створення прототипів та впровадження нових процесів призводять до розробки підприємцями, стартапами, існуючими компаніями та державою нових продуктів та послуг, що приносить як економічну, так і соціальну користь (Додаток Д).

Перетворення технологій, розроблених в результаті наукових досліджень, у винаходи, нові продукти та компанії почалося тоді, коли з'явилися підприємці. Для комерціалізації технологій у формі продуктів і компаній, що виводять ці продукти на ринок, із застосуванням прав інтелектуальної власності потрібен цілий ряд заходів щодо вдосконалення, випробування та розвитку відповідних винаходів.

Крім конкретних аспектів розвитку тієї чи іншої технології та відповідних прав інтелектуальної власності, необхідною умовою прискорення процесу комерціалізації є наявність інфраструктури, достатньої для появи у відповідній галузі критичної маси компаній.

Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності дозволяє повноцінно включати їх до обігу:

- формувати статутний капітал, не залучаючи при цьому кошти;
- використовуватиме отримання кредитів;
- амортизувати у статутному капіталі, включаючи амортизаційні відрахування на собівартість продукції.

Комерціалізація перетворила інтелектуальну власність із засобу для стимулювання дослідників та винахідників на механізм, призначений для заохочення інвестицій та захисту ресурсів інвесторів. Приватизація громадського надбання відображає цю трансформацію. Збереження суспільного надбання є важливим, оскільки воно служить ресурсом для майбутніх творців і сировиною для ринку ідей.

Комерціалізація також змінила інтелектуальну власність із засобу для стимулювання дослідників та винахідників на механізм заохочення інвестицій та захисту ресурсів інвесторів. Посилення захисту інтелектуальної власності наклало обмеження на наукову традицію відкритих публікацій [6; 26; 28].

Сьогодні для розвитку економіки знань необхідний новітній підхід, потрібно зрозуміти суть інтелектуальної власності як такої та результати інтелектуальної діяльності, що вимагає особливої уваги та створення умов для

їх комерціалізації для забезпечення постійного потоку капіталу, розвитку науки і техніки і є вирішальним чинником економічного зростання. В результаті детального аналізу з'ясувалося, що пояснення сутності концепції комерціалізації та відокремлення суб'єктів та об'єктів комерціалізації інтелектуальної власності є першим кроком до успіху та результатом виходу на ринок інтелектуальної власності. Це дало чудову можливість визначити основні інтереси та ризики суб'єктів комерціалізації, що є основою створити подальшу стратегію комерціалізації інтелектуальної власності.

Тому, ми можемо сказати, що комерціалізацію можна визначити як процес перетворення винаходу або створення комерційно життєздатного продукту, послуги або процесу. Комерціалізація може вимагати додаткові дослідження та розробки, розробки продуктів, клінічні випробування або розробка методів для розширення виробництва до виведення результатів дослідження на ринок.

На мою думку, не всі організації, будь то академічні установи чи інноваційні підприємства, особливо ті, що в країнах з перехідною економікою, мають необхідні фінансові та технічні можливості для прийняття винаходу або створення на всьому шляху до ринку самостійно.

Комерціалізація як процес виведення на ринок інтелектуальної власності, щоб його можна було використовувати в обмін на прибуток і зростання бізнесу. Фінансовий успіх будь-якої комерціалізації інтелектуальної власності, безумовно, буде залежати від вибору найбільш відповідний комерційний інструмент, який має базуватися на [39; 45]:

- Бізнес-цілі організації;
- Формі інтелектуальної власності;
- Економічних ресурсів в його розпорядженні.

Комерціалізація інтелектуальної власності є важливим етапом у процесі інноваційної діяльності. Завдяки комерціалізації, результати досліджень перетворюються на товари і знаходять своє втілення у сфері промисловості.

Коммерціалізація нового продукту або послуги зазвичай являє собою шлях, що міститься з багатьох кроків, що включає «шляхи на ринок» або «шляхи комерціалізації».

Приклади кроків з комерціалізації (не обов'язково застосовувати в зазначеному порядку) включають:

- пошук можливостей комерціалізації, наприклад, шляхом доступу до чотирьох юридичних прав на існуючу ІВ;
- визначення та документування ІВ та пов'язаних з нею комерційних можливостей;
- оцінка ІВ, щоб визначити, чи варто брати на себе ризики комерціалізації;
- створення легальної бізнес-структури, по крайній мірі, для першого етапу комерціалізації;
- подача заявки на охорону інтелектуальної власності;
- підготовка детального плану комерціалізації;
- пошук фінансування;
- розробка продукту або послуги до ринкового рівня;
- нарощування потенціалу для виробництва, продаж і маркетинг.

На шляху комерціалізації кілька кроків можуть бути застосовані одночасно, деякі можуть бути пропущені, а деякі повторюються. Найбільш відповідні кроки і їх найкраща послідовність залежать від конкретної інтелектуальної власності і вимагають ретельного розгляду [20; 24; 30].

Тобто, комерціалізація інтелектуальної власності (ІВ) – це отримання фінансової вигоди зі своєї ідеї. Сама ідея не має економічної цінності, але вона її набуває, стаючи реальним предметом, що має доведену практичну користь, достатню для того, щоб люди були готові заплатити за можливість використовувати, бачити, читати, дізнаватися або слухати відповідний продукт [4; 5; 7; 8; 16; 18].

Під комерціалізацією інтелектуальної власності ми розуміємо ряд дій та заходів, що забезпечують охорону ідей, винаходів та інновацій, управління ними, оцінку, розвиток та створення вартості з метою їх втілення на практиці.

Отже, компанії, які беруть участь у комерціалізації інтелектуальної власності та орієнтуються на інноваційну модернізацію виробництва, в результаті дасть їм можливість використовувати нові технології як засіб зниження собівартості та покращити якість продукції. Споживачі також виграють від інтенсивної комерціалізації інтелектуальної власності, оскільки це дозволить їм задовольняти власні економічні потреби на новому якісному рівні за рахунок споживання інноваційного продукту, що збільшує споживчі витрати, стимулює зростання ВВП і в кінцевому підсумку сприяє глобальній конкурентоспроможності національної економіки.

Таким чином, комерціалізація інтелектуальної власності є одним з головних і ключових факторів в системі глобальної конкурентоспроможності національної економіки.

РОЗДІЛ II. Аналіз впливу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в конкурентоспроможність економіки

2.1. Порядок проведення та основні форми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

Враховуючи особливості діяльності підприємств основні інструменти для комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та їх впровадження це: інжиніринг, франчайзинг, створення малих інноваційних підприємств, виробничої кооперації (звичайного партнерства та спільного венчурні підприємства), здача в оренду інтелектуальної власності, сек'юритизація, відчуження прав, виконання замовлення за договором, продаж ліцензій.

Успішна комерціалізація об'єктів у сфері інтелектуальної власності передбачає проведення низки робіт, враховуючи, що правова охорона результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації є одним із засобів та етапів комерціалізації.

Тому інвентаризація самих результатів інтелектуальної діяльності, у тому числі не забезпечених правовою охороною, є одним із початкових етапів комерціалізації. З метою оцінки доцільності правової охорони інтелектуальної діяльності та перспектив їх впровадження необхідне проведення маркетингових досліджень, внаслідок чого необхідно з'ясувати потребу ринку та обсяг виробництва об'єктів з використанням результатів інтелектуальної діяльності, необхідний задоволення потреб ринку.

Після проведення маркетингових досліджень необхідно здійснити бізнес-планування відповідної інноваційної діяльності, яке важливе насамперед для ініціатора освоєння інновації, у разі визнання інноваційного проекту перспективним, представити його особі, яка може профінансувати проект, здійснити його кредитування чи брати участь у його реалізації як інвестора.

Особливого значення надається оцінці прав на результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації. Слід звернути увагу на те, що оцінка прав здійснюється на договірній основі і залежить від обсягу переданих прав (на основі договору відчуження або ліцензійного договору, договору комерційної концесії та ін.) з урахуванням терміну передачі права, території використання результатів інтелектуальної діяльності або засоби індивідуалізації та інших факторів [27; 29].

Залежно від форми комерціалізації (прав на інтелектуальну власність або матеріальних носіїв, у яких вона виражена) можуть бути обрані різні договірні конструкції

Самий фундаментальний метод, за допомогою якого можна збільшити свій прибуток, це перетворити вашу інтелектуальну власність у комерційні продукти. Інтелектуальна власність представляє собою серцевину комерційних стратегій, що свідчить про її розвиток до основних засобів у цінних підприємствах. Компанії отримують вигоду від перетворення своїх нематеріальних активів у можливості.

В результаті аналізу літератури в галузі інтелектуальної власності було виділено сім основних форм комерціалізації інтелектуальної власності, найбільш ефективно застосовуваних у діяльності наукомісткого підприємства [5; 7; 14; 18; 35; 36].

- Впровадження у власне виробництво. Ця форма є ефективною у межах діяльності наукомісткого підприємства, оскільки є отримання прибутку та розвитку інноваційної діяльності підприємства.
- Поступка виняткового права (продаж прав), тобто ця форма майже аналогічна комерціалізації звичайного товару і є процесом відчуження-привласнення інтелектуального товару та прав власності на нього.
- Передача прав на користування (ліцензування), яке здійснюється на підставі ліцензійного договору, за яким одна сторона (ліцензіар) надає право на обсяг, характер та термін використання прав щодо об'єкта

інтелектуальної власності іншій стороні (ліцензіату), який виплачує відповідну винагороду у формі роялті, паушальних платежів.

- Франчайзинг здійснюється за договором комерційної концесії, коли одна сторона (франчайзер) за винагороду надає іншій (франчайзі) можливість використовувати у підприємницької діяльності комплекс своїх виняткових прав, як-от товарний знак, знак обслуговування, секрет виробництва та інших.
- Лізинг, коли відбувається оренда наукомісткої продукції з компонентами інтелектуальної власності на певній території, що використовується в комерційних чи виробничих цілях лізингоутримувачем за збереження прав власності за орендодавцем.
- Інжиніринг передбачає надання на основі договору комплексу окремих видів інженерно-технічних послуг, пов'язаних із дослідженням, проектуванням, будівництвом, введенням в експлуатацію, розробкою нових технологічних процесів на підприємствах замовника з удосконаленням наявних виробничих процесів. Застосування інжинірингу обумовлено необхідністю узагальнення та залучення науково-технічних знань та світового досвіду для вирішення науково-технічних та виробничих проблем.
- Промислова кооперація розуміється, як форма комерціалізації технологій, під час якого відбувається забезпечення інтенсивного технологічного обміну. Таким чином, коли відбувається комерціалізація технологій, що відбувається у формі промислової кооперації, то відбуваються угода про виробничу кооперацію, під час яких крім взаємних або прямих поставок продукції, а також надання послуг між сторонами створюється тривала спільність інтересів, що в першу чергу будуть спрямована на отримання додаткової взаємної вигоди.

Щоб ефективно і без необґрунтованих витрат результати інтелектуальної діяльності, необхідно насамперед скласти уявлення про вже наявну у власності компанії інтелектуальну власність та те, які об'єкти

інтелектуальної власності потенційно здатні принести користь з точки зору доходу, конкурентоспроможності, фінансової стабільності. У цей процес входить зокрема вивчення нових технологій конкурентів. Подібний аналіз дасть уявлення про те, які нематеріальні активи необхідні, а які непотрібні, яку інтелектуальну власність варто створити всередині компанії або придбати в інших правовласників.

Далі для кожного об'єкта інтелектуальної власності визначаються найбільш відповідні режими правової охорони. Права попри всі об'єкти реєструються, депонуються, патентуються, за необхідності вводиться режим комерційної таємниці (ноу-хау, секрети виробництва). Визначаються методи комерціалізації інтелектуальної власності, здатні максимізувати прибуток підприємства.

Обов'язково проводиться оцінка вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності, яка дозволяє оцінити:

- величину витрат на їх створення та придбання;
- прибуток, який здатні дати ОІВ при їх використанні у власному виробництві;
- ціну продажу виняткових прав третіх осіб.

Також потрібно зазначити, що умови та форми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності повинні відповідати головній її умові: прибуток від використання ІВ має бути більшим, ніж розмір інвестицій.

Сьогодні поширена форма участі фізичних та юридичних осіб у комерційних підприємствах. Перед використанням цього способу комерціалізації інтелектуальної власності обов'язково проводиться її незалежна вартісна оцінка. Вона визначить частку учасника у статутному капіталі та відповідно, частку акцій, прибутку, кількість голосів у правлінні тощо [15; 37; 41; 42].

Як правило, найчастіше в статутний капітал юридичної особи вносяться об'єкти інтелектуальної власності, що мають промислове значення (об'єкти патентного права), - винаходи, корисні моделі, промислові зразки, а також

торгові марки та комерційні позначення. Найменшою мірою у формуванні статутного капіталу приймають об'єкти авторського та суміжних прав.

Комерціалізація та трансфер інтелектуальної власності вимагають обов'язкового підтвердження прав учасників, наприклад наявності патенту або реєстраційних документів. Крім того, перед тим, як включити об'єкти інтелектуальної власності до статутного капіталу, необхідно переконатися, що права на нього очищені, тобто не передані комусь ще раніше [47].

Отже, комерціалізація об'єктів у сфері інтелектуальної власності передбачає проведення низки робіт, а саме: інвентаризація самих результатів інтелектуальної діяльності, проведення маркетингових досліджень, здійснення бізнес-планування відповідної інноваційної діяльності, у разі визнання інноваційного проекту перспективним, представити його особі, яка може профінансувати проект. І вже потім проводити оцінку прав на результат інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації.

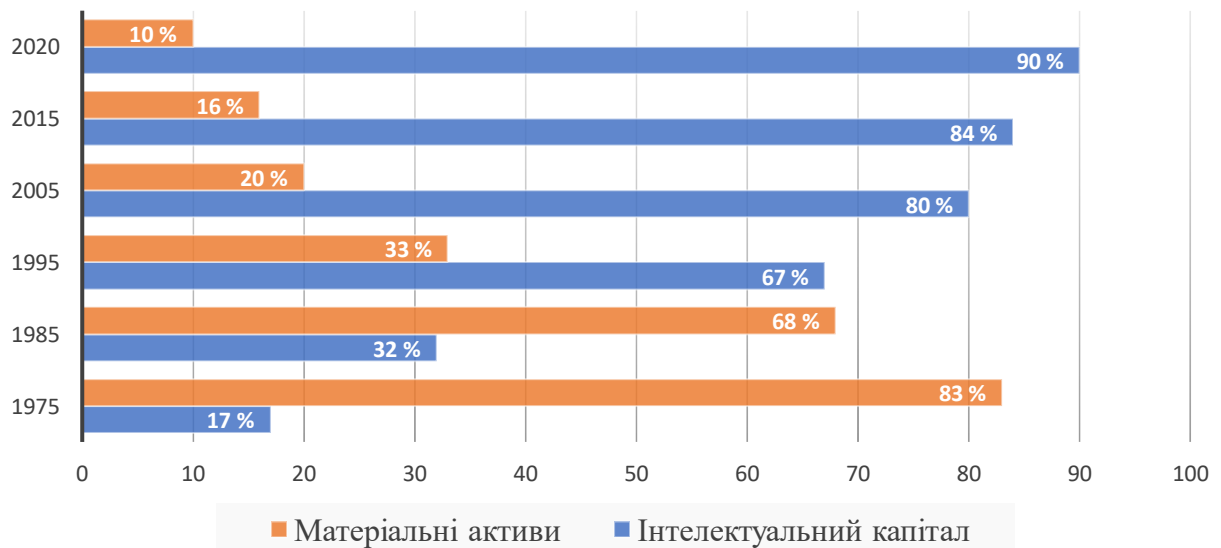
Також, слід погодитись з тим, що кожна з форм комерціалізації, які були перераховані вище, є самостійними, а також можуть бути прибутковими. На основі зробленого аналізу можна стверджувати, що найефективнішими формами комерціалізації є використання у власному виробництві, тому що винахід створюється для власних цілей та дозволяє уникнути витрачання часу та коштів для пошуку покупця інноваційного продукту і як підсумок можна утримувати монополію на ринку цього продукту, а також продаж (купівля) ліцензій, де головною перевагою є те, що він може приносити додатковий прибуток при використанні об'єкту власності у власному виробництві та дозволяє підприємствам відкривати та розширювати свою справу навіть коли є досить обмежений стартовий капітал.

2.2. Оцінка ролі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в глобалізованому конкурентному середовищі

Інновації є ключовим чинником економічного зростання та розвитку в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Успішна інноваційна діяльність багатьох компаній свідчить про те, що інтелектуальна власність має потенціал для отримання високих прибутків і дає компанії сильну конкурентну перевагу [11; 17; 31; 34].

Важлива роль інтелектуальної власності в ринковому середовищі підтверджується аналізом статистичних даних щодо обсягів інвестицій провідних компаній світу в інтелектуальний капітал. За даними Standard&Poor's впродовж 45 років структура активів американських компаній змінилася настільки, що частка інтелектуального капіталу зросла з 17% у 1975 р. до 90% у 2020 р. (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Динаміка частки інтелектуального капіталу в структурі активів американських компаній згідно зі списком Standard&Poor's 500

Джерело: складено автором на основі: [48]

Досвід різних країн переконливо демонструє, що комерціалізація інтелектуальної власності та інноваційний розвиток відіграють вирішальну

роль у забезпеченні економічного обороту інтелектуальних активів, нагромадження інтелектуального капіталу, інновацій, модернізації суспільного виробництва, повна реалізація національного науково-технічного потенціалу в глобальному конкурентному середовищі.

Згідно Звіту про глобальну конкурентоспроможність, для аналізу конкурентоспроможності окремої національної економіки використовуються 103 індикатори. За наведеною статистичною інформацією зазначаємо, що більшість з найбільш конкурентоспроможних економік входять у 20 економік, що мають найвище значення показника охорони інтелектуальної власності [50].

Можемо також прослідкувати зв'язок між рівнем охорони права інтелектуальної власності та кількістю зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності: чим краще охороняються права, тим більше суб'єкти господарювання бажають створювати та реєструвати свої результати творчої діяльності.

Таблиця 1.1.

**Економіки країн світу, що очолюють рейтинг за показником
глобальної конкурентоспроможності**

Глобальний рейтинг	Економіка	Загальний показник	Охорона інтелектуальної власності		
			Значення (1-7)	Бал	Рейтинг
1.	Singapore	84.8	6.4	89.3	2
2.	United States	83.7	5.7	78.3	12
3.	Hong Kong SAR	83.1	6.1	84.5	5
4.	Netherlands	82.4	6.1	85.0	4
5.	Switzerland	82.3	6.3	88.3	3
85.	Ukraine	57.0	3.4	39.4	118

Джерело: розроблено автором на основі [50]

У провідних країнах світу інтелектуальна власність пронизує майже всі галузі економіки, перетворюючись на справжній капітал.

Трансформація сучасного глобального економічного середовища перетворює інтелектуальну діяльність на один із головних прискорювачів соціально-економічного розвитку та важливим чинником розширеного суспільного відтворення. Це забезпечує постійну інноваційну модернізацію виробництва і безпосередньо впливає на глобальну конкурентоспроможність національної економіки.

Слід зазначити, що проведений аналіз показав вирішальний вплив інтелектуальної власності на розвиток глобальної конкурентоспроможності країни та її темпи розширеного відтворення. Високі значення цих показників демонструють країни, що характеризуються інтенсивним впровадженням інновацій та інтелектуального капіталу в промислове виробництво, наприклад США, Сингапур, Швейцарія.

В умовах глобалізації економічного середовища комерціалізація інтелектуальної власності відіграє ключову роль у максимізації економічного потенціалу країни та визначає її позицію у світовій системі економічного зростання.

РОЗДІЛ III. Напрями розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності як основи глобальної конкурентоспроможності України

3.1. Сучасний стан та основні проблеми комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні

Комерціалізація як найважливіший елемент інноваційного процесу нині перетворилася на самостійну сферу підприємницької діяльності, кінцевою метою якої є виробництво та продаж товарів та послуг з максимальним економічним ефектом.

Сфера науково-технічної діяльності в нашій країні є однією з найбільш складних з точки зору нормативно-правового забезпечення.

Розглянемо активність подання заявок на об'єкти промислової власності протягом останніх 5 років.

Таблиця 1.2

Показники надходження заявок на ОПВ

Об'єкти промислової власності	2017	2018	2019	2020	2021**	2021 у % до 2020
Усього надійшло	53 465	54 787	57 190	46 034	49 134	106,7
Винаходи	3 864	3 831	3 764	3 198	3 395	106,2
Корисні моделі	9 300	9 259	8 547	5 269	4 422	83,9
Промислові зразки	2 480	3 042	2 679	2 026	1 838	90,7
Торговельні марки	37 817	38 652	42 194	35 539	39 472	111,1
національна процедура	30 183	30 900	33 736	27 895	31 351	112,4
міжнародна процедура	7 634	7 752	8 458	7 644	8 121	106,2
Топографії ІМС	—	—	—	—	—	—
Географічні зазначення	4	3	6	2	7	—

Джерело: розроблено автором на основі [40]

Таким чином, активність у поданні заявок на об'єкти промислової власності порівнюючи 2021 р. та 2020 р. зросла майже на 7 % (понад 49 тис. заявок). за рахунок зростання активності в поданні заявок на винаходи та торговельні марки (6,2 %, 11,1 % відповідно). Кількість заявок на корисні моделі та промислові зразки зменшилася (-16,1 %, -9,3 % відповідно). Якщо

порівнювати кількість заявок у 2021 р. з 2019 р. та 2018 р., то бачимо, що кількість заявок зменшила на 10 % у 2018 р. і 15 % відповідно у 2019 р. (табл. 1.2). На нашу думку, зменшення надходження заявок у 2021 році порівняно з 2018 р. та 2019 р., пов'язано з COVID-19, який мав негативний вплив на економічну активність.

У загальній кількості поданих заявок частка заявок на винаходи становила близько 7%, на корисні моделі– 9 %, на промислові зразки майже 4 %, на торговельні марки близько 80 %. Частка заявок на торговельні марки за міжнародною процедурою в загальній кількості заявок на торговельні марки становила близько 20 %.

Таблиця 1.3

Характеристика інноваційної діяльності промислових підприємств України

Показник	2015		2016		2020	
	Усього	%	Усього	%	Усього	%
<i>Кількість інноваційно активних промислових підприємств</i>	824	17,3	834	18,9	718	15,8
<i>Витрати інноваційно активних промислових підприємств, млн. грн.</i>	13813,7	100,0	23229,5	100,0	14220,9	100,0
<i>у тому числі на:</i>						
внутрішні НДР	1834,1	13,3	2063,8	8,9	2449,9	17,2
зовнішні НДР	205,4	1,5	394,1	1,7	469,0	3,3
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	11141,3	80,6	19829,0	85,3	10185,1	71,6
придбання інших зовнішніх знань	84,9	0,6	64,2	0,3	37,5	0,3
інше	548,0	4,0	878,4	3,8	1079,4	7,6

Джерело: розроблено автором на основі [32; 33]

Розглянувши характеристику інноваційної діяльності промислових підприємств України, ми бачимо, що кількість інноваційно активних промислових підприємств у 2020 році порівнюючи з 2016 роком зменшилась на 14 %, в результаті витрати інноваційно активних промислових підприємств також зменшились близько на 40 % (табл. 1.2).

На основі зробленого аналізу можна стверджувати, що кожного року в Україні реєструється достатня кількість заявок на об'єкти промислової власності і щороку ця кількість зростає. Але українські підприємства не комерціалізують їх належним чином і як наслідок кількість інноваційно промислових підприємств в Україні з кожним роком зменшується і відбувається гальмування розвитку високотехнологічних і економічно важливих для України та її майбутнього галузей господарства..

Проведений аналіз дає підстави вважати, що сфера науково-технічної діяльності в нашій країні є однією з найбільш складних з точки зору нормативно-правового забезпечення.

На даний момент державою не в повній мірі передбачені кроки, необхідні для перетворення науково-технічної діяльності в повноцінну галузь народного господарства. Також з боку держави відсутня підтримка новаторів [43; 46; 49].

Україна характеризується відсутністю ринку інтелектуальної власності і спостерігається низький рівень розвиненості фондового ринку.

В нас існує неефективний механізм передачі, який не спрощує передачу та перетворення результатів інтелектуальної діяльності в інтелектуальний капітал інноваційних підприємств. У цьому контексті формування конкурентоспроможності української економіки у світовій економіці навколишнього середовища безпосередньо залежить від швидкого переходу до інноваційної модернізації виробництва на принципі інтенсивної комерціалізації інтелектуальної власності.

Отже, аналіз свідчить про низку недосконалостей, а саме: відсутність нормативно-правово забезпечення, відсутність системних рішень у сфері комерціалізації наукових досліджень, низькі витрати на НДДКР, низька частка науково-дослідних працівників серед економічно активного населення, незрілість інституцій, пов'язаних з бізнесом, недостатня система доступу до джерел фінансування інновацій [[31; 44].

Особливості вітчизняної економіки доводять, що державна підтримка та вибіркоче державне фінансування комерціалізації інтелектуальної власності слід вважати ключовими передумовами комплексної, інноваційної модернізації вітчизняної економіки та реалізації конкурентних переваг національних підприємств на світовому ринку.

3.2. Стратегічні пріоритети розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в системі факторів національної конкурентоспроможності

Інноваційна модель економічного розвитку та економічного зростання у своїй основі визначається необхідністю використання результатів інтелектуальної власності і здатністю продукувати інновації, винаходи, відкриття, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, які є об'єктами технологічного ринку Цілеспрямовано освоюючи результати інтелектуальної власності та знаходячи своє місце у світовому технологічному розвитку суспільства, здійснюється перехід від сировинних ринків до високих технологій.

Продукти інтелектуальної власності стають фактором економічного зростання, стимулюючи високий запит на товари та послуги, забезпечуючи високу рентабельність виробництва. В розвинутих технологічних країни приросту валового продукту визначається економікою, основою на освоєнні продуктів інтелектуальної власності та використання високих технологій, комерційне освоєння яких забезпечує не тільки повернення інвестицій в інновації, але і мультиплікаційне перевищення результатів над витратами.

Інновації та об'єкти інтелектуальної власності є економічними драйверами сучасного світу. Ці сектори є потужними двигунами для зростання економіки та процвітання не особливо країни, але в усьому світі. Сьогодні ми живемо і взаємодіємо в глобальній економіці, побудованій на інформації технології та спрямований на отримання прибутку від результати

інтелектуальної діяльності як нематеріальна вигода. Роль інтелектуальної власності в останні десятиліття змінилася, що обумовлено концентрацією в економічний інтерес до нових знань, втілених у конкретних технічних рішеннях та їх правових захист [9; 10; 12].

Реалізація інноваційної моделі розвитку України неможлива без створення сучасної системи нормативного регулювання відносин у сфері результатів інтелектуальної діяльності, яка забезпечувала б надійний захист прав авторів, виконавців, винахідників та гарантована попередження можливих порушень. Ефективна комерціалізація інтелектуальної власності спрямована не тільки на створення інноваційного продукту, а й на реєстрацію права шляхом отримання охоронного документа [19; 23].

Таким чином, слід зазначити, що проектування нових систем національних інновацій, безумовно, матиме позитивний ефект і це дасть можливість прискорити розвиток інтелектуальної власності, тому що безпосередньо сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції та послуг вітчизняних організацій, створить належні умови для покращення взаємовідносин між освітою, наукою та промисловістю, тощо буде основною причиною розвитку інновацій, особливо в галузі знань інтенсивного підприємництва.

Лише за допомогою цього аналізу можна визначити основні помилки, а також удосконалити існуючу систему захисту та підтримки з боку держави, що стосується комерціалізації інтелектуальної власності в сучасних умовах економічного розвитку країни.

Впровадження конкретних заходів державної політики створило б надійну основу для активізації комерціалізації інтелектуальної власності, сприяння інвестиціям в інтелектуальний капітал.

Стратегічними пріоритетами розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні в цілях підвищення загального рівня конкурентоспроможності вітчизняної промисловості мають бути [4; 5; 11; 13; 17; 21; 22; 25; 34; 38]:

- розвиток законодавчої бази комерціалізації інтелектуальної власності, щоб уникнути юридичної колізії та забезпечити гармонізацію законодавства України з законодавством ЄС;

- створення ефективної дворівневої національної системи охорони інтелектуальної власності;

- реалізація фіскальних преференцій для компаній, які активно інвестують в інтелектуальний капітал та займається комерціалізацією інтелектуальної власності;

- підвищення ефективності системи санкцій через посилення покарань для інтелектуалів порушення прав власності;

- удосконалення механізмів цивільно-правового захисту інтелектуальної власності;

- просування розвитку страхування інтелектуальної власності та впровадження передового досвіду в управлінні ризиками комерціалізації інтелектуальної власності;

- створення інституційної бази для розвитку венчурного фінансування та банку кредитування малих та середніх інноваційних підприємств;

- розвиток фондового ринку сек'юритизації інтелектуальних активів;

- посилення ефективності трансферу технологій через розвиток допоміжних компаній та промислових інновацій кластери на принципах державно-приватного партнерства.

Отже, саме держава відіграє головну роль у здійсненні будь-якої інноваційної діяльності, яка визначає основні правові правила гри і забезпечує організацію необхідного інноваційного клімату в країні, а також дотримання встановлених норм.

Виходячи з цього, можемо зробити висновок про те, що нормативна мета державного контролю об'єктів інтелектуальної власності в Україні має базуватися насамперед на підтримці якості та розширення збуту наукомістких продуктів у країні та за кордоном, ринки мають бути засновані на підвищенні

конкурентоспроможності продукції і виробництва в умовах максимально можливого поєднання загальних інтересів країни та відповідні організації.

Виходячи з наведеної інформації, слід зазначити, що сьогодні основна увага має бути зосереджена на вивченні та детальному аналізі, щодо міжнародного досвіду державного регулювання комерціалізації інтелектуальна власність, створена за рахунок бюджетного фінансування.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що у нашій країні переважно створені необхідні механізми для комерціалізації об'єктів інтелектуальної діяльності, їхнього запровадження у господарський оборот підприємств та організацій. За наявності державної підтримки, зацікавленості підприємців, інформаційної поінформованості в галузі інтелектуальної діяльності, професійної підтримки підприємців у питаннях правового застосування та управління інтелектуальною власністю існують реальні передумови того, що ті результати інтелектуальної діяльності, які існують і будуть надалі розроблятися, знайдуть своє застосування в різних галузях народного господарства країни.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження сутності, форм, теоретико-методологічних та прикладних аспектів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в контексті забезпечення глобальної конкурентоспроможності національної економіки в умовах постіндустріальних трансформацій було розроблено наступні висновки та рекомендації, що стосуються теоретичних та прикладних аспектів цієї важливої проблеми.

1. Трансформація сучасного глобального економічного середовища відбувається в швидкому темпі. Тому інтелектуальна діяльність людини стала одним з головних прискорювачів соціально-економічного розвитку і важливим чинником розширеного суспільного відтворення. Це забезпечує постійну інноваційну модернізацію виробництва і безпосередньо впливає на глобальну конкурентоспроможність національної економіки.

Ефективний ринок інтелектуальної власності створює основу для економіки країни, тому що відбувається технічний прогрес і сталий розвиток. Крім того, формування інтелектуальної власності передуює перетворенню інтелектуального капіталу в стратегічний актив підприємств. Таким чином, це стає ключовою передумовою впровадження інноваційної моделі економічного розвитку.

2. Під комерціалізацією інтелектуальної власності ми розуміємо ряд дій та заходів, що забезпечують охорону ідей, винаходів та інновацій, управління ними, оцінку, розвиток та створення вартості з метою їх втілення на практиці.

З точки зору досліджень іншими словами, комерціалізація — це процес, у якому наслідки дослідницької діяльності можуть стати предметом економічної торгівлі, наприклад, продаючи отримані результати до зовнішньої сутності.

Компанії, які беруть участь у комерціалізації інтелектуальної власності та орієнтуються на інноваційну модернізацію виробництва, в результаті дасть їм можливість використовувати нові технології як засіб зниження собівартості

та покращити якість продукції. Споживачі також виграють від інтенсивної комерціалізації інтелектуальної власності, оскільки це дозволить їм задовольняти власні економічні потреби на новому якісному рівні за рахунок споживання інноваційного продукту, що збільшує споживчі витрати, стимулює зростання ВВП і в кінцевому підсумку сприяє глобальній конкурентоспроможності національної економіки.

3. Успішна комерціалізація об'єктів у сфері інтелектуальної власності передбачає проведення низки робіт, а саме: інвентаризація самих результатів інтелектуальної діяльності, проведення маркетингових досліджень, здійснення бізнес-планування відповідної інноваційної діяльності, у разі визнання інноваційного проекту перспективним, представити його особі, яка може профінансувати проект. І вже потім проводити оцінку прав на об'єкт інтелектуальної власності та засоби індивідуалізації.

4. В галузі інтелектуальної власності існують сім основних форм комерціалізації ІВ, найбільш ефективно застосовуваних у діяльності наукомісткого підприємства: впровадження у власне виробництво; поступка виняткового права (продаж прав); передача прав на користування (ліцензування); лізинг; інжиніринг; промислова кооперація.

Кожна з форм комерціалізації, є самостійними, а також можуть бути прибутковими. На основі зробленого аналізу можна стверджувати, що найефективнішими формами комерціалізації є використання у власному виробництві, тому що винахід створюється для власних цілей та дозволяє уникнути витрачання часу та коштів для пошуку покупця інноваційного продукту і як підсумок можна утримувати монополію на ринку цього продукту, а також продаж (купівля) ліцензій, де головною перевагою є те, що він може приносити додатковий прибуток при використанні об'єкту власності у власному виробництві та дозволяє підприємствам відкривати та розширяти свою справу навіть коли є досить обмежений стартовий капітал.

5. Існує взаємозв'язок між рівнем охорони права інтелектуальної власності та кількістю зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності: чим краще охороняються права, тим більше суб'єкти господарювання бажають створювати та реєструвати свої результати творчої діяльності.

Проведений аналіз показав вирішальний вплив інтелектуальної власності на розвиток глобальної конкурентоспроможності країни та її темпи розширеного відтворення. Високі значення цих показників демонструють країни, що характеризуються інтенсивним впровадженням інновацій та інтелектуального капіталу в промислове виробництво, наприклад США, Сингапур, Швейцарія.

В умовах глобалізації економічного середовища комерціалізація інтелектуальної власності відіграє ключову роль у максимізації економічного потенціалу країни та визначає її позицію у світовій системі економічного зростання.

6. Сфера науково-технічної діяльності в нашій країні є однією з найбільш складних з точки зору нормативно-правового забезпечення. На даний момент державою не в повній мірі передбачені кроки, необхідні для перетворення науково-технічної діяльності в повноцінну галузь народного господарства. Оскільки держава зобов'язана ділитися з ним увагу науково-технічної діяльності, створювати правову базу, здатну комерціалізацію результатів досліджень та розробок.

Аналіз свідчить про низку недосконалостей комерціалізації інтелектуальної власності, а саме: відсутність нормативно-правового забезпечення, відсутність системних рішень у сфері комерціалізації наукових досліджень, низькі витрати на НДДКР, низька частка науково-дослідних працівників серед економічно активного населення, незрілість інституцій, пов'язаних з бізнесом, недостатня система доступу до джерел фінансування інновацій.

7. Інноваційна модель економічного розвитку та економічного зростання у своїй основі визначається необхідністю використання результатів

інтелектуальної власності і здатністю продукувати інновації, винаходи, відкриття, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, які є об'єктами технологічного ринку Цілеспрямовано освоюючи результати інтелектуальної власності та знаходячи своє місце у світовому технологічному розвитку суспільства, країні може здійснити перехід від акценту на сировинних ринках до використання високих технологій.

Стратегічними пріоритетами розвитку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні в цілях підвищення загального рівня конкурентоспроможності вітчизняної промисловості мають бути:

- розвиток законодавчої бази комерціалізації інтелектуальної власності, щоб уникнути юридичної колізії та забезпечити гармонізацію законодавства України з законодавством ЄС;

- створення ефективної дворівневої національної системи охорони інтелектуальної власності;

- реалізація фіскальних преференцій для компаній, які активно інвестують в інтелектуальний капітал та займається комерціалізацією інтелектуальної власності;

- підвищення ефективності системи санкцій через посилення покарань для інтелектуалів порушення прав власності;

- удосконалення механізмів цивільно-правового захисту інтелектуальної власності;

- просування розвитку страхування інтелектуальної власності та впровадження передового досвіду в управлінні ризиками комерціалізації інтелектуальної власності;

- створення інституційної бази для розвитку венчурного фінансування та банку кредитування малих та середніх інноваційних підприємств;

- розвиток фондового ринку сек'юритизації інтелектуальних активів;

- посилення ефективність трансферу технологій через розвиток допоміжних компаній та промислових інновацій кластери на принципах державно-приватного партнерства.

При цьому, саме держава має відігравати головну роль у підтримці будь-якої інноваційної діяльності, визначати основні правові правила гри і забезпечувати організацію необхідного інноваційного клімату в країні, а також дотримання встановлених норм у сфері охорони майнових прав інтелектуальної власності творців інноваційного продукту.

Таким чином, в умовах глобалізації економічного середовища комерціалізація інтелектуальної власності відіграє ключову роль у максимізації економічного потенціалу, підвищенні ефективності та забезпеченні конкурентоспроможності країни, визначаючи її позицію у світовій системі розподілу доходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Г. О. Світові показники інтелектуальної власності: аналіз тенденцій в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні* : зб. матеріалів VIII Міжнародний бізнес-форум (Київ, 19.03.15). Київ, 2015. С. 18-25.
2. Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: монографія. Харків : ФІНН, 2008. 424 с.
3. Атаманова Ю. Є. Теоретичні проблеми становлення інноваційного права України: монографія. Харків : ФАКТ, 2009. 256 с.
4. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність; підручник 3-тє вид., переробл. і доп. Київ : Знання, 2014. 672 с.
5. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. Київ : Знання, 2008. 687 с.
6. Бубенко П. Т., Величко В. В., Глухарєв С. М. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2011. 215 с.
7. Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал. *Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект)*. 2002. № 1. С. 16-27.
8. Василенко В. О., Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник. 3-тє вид. Київ : ЦУЛ, 2006. 440 с.
9. Валле В. Спадок Джеймса І та королеви Анни: охорона інтелектуальної власності у часі і просторі. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2010. 216 с.
10. Верещагіна Г. В. Інноваційний менеджмент: конспект лекцій. Харків : ХНЕУ, 2011. 228 с.
11. Вівчар О. І., Мартинюк В. П. Особливості ідентифікації методів оцінки ринкової вартості бізнесу при діагностиці його економічної безпеки. *Вісник «Наука молода»*. 2012. Вип. 18. С. 118-122.
12. Вівчар О. І. Специфіка управління системою фінансово-економічної

- безпеки бізнесу в умовах турбулентності економічних процесів. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 2(49). С. 106- 111.
13. Вірченко В. В. Інтелектуальна власність: теоретичні витoki та економічні імперативи розвитку : монографія. Київ : Ліра-К, 2018. 488 с.
  14. Волков О. І., Денисенко М. П., Гречан А. П. Економіка та організація інноваційної діяльності установ: підручник, 3-тє вид. Київ : ЦУЛ, 2007. 662 с.
  15. Волощук К. Б. Механізми інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислових підприємств: монографія. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В., 2011. 319 с.
  16. Голубєва Т. С. Механізм комерціалізації результатів інноваційної діяльності. *Економічні науки. Серія "Економіка та менеджмент"*: зб. наук. пр. 2010. №7. Ч. 1. 132 с.
  17. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник – 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : ЦНЛ, 2006. 278 с.
  18. Дегтярьова І. О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: вітчизняний та зарубіжний досвід застосування. *Державне управління: теорія та практика*. 2010. № 1. С. 1–8.
  19. Демьохін В. А. Інноваційна політика держави і проблеми інтелектуальної власності. *Економіка і прогнозування*. 2005. №2. С. 37-41.
  20. Дмитришин В. С. Правова природа ліцензій на використання об'єктів права інтелектуальної власності . *Адвокат*. 2010. № 6. С. 18–23.
  21. Іолкін Я. О. Торговельні марки в Україні та Європейському Союзі: монографія. Київ : НДПВ "Лазурит-Поліграф", 2011. 141 с.
  22. Інноваційна політика: європейський досвід і рекомендації для України: пропозиції для політичних заходів: в 3 т. Київ: Фенікс, 2011. Том 3. 76 с.
  23. Калініченко М. М. Авторське право та проблема постмодерністської

- інтертекстуальності в сучасній літературі. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2015. Вип. 15. С. 354–359.
24. Ковтуненко К. В. Особливості ризиків комерціалізації наукових розробок. *Інноваційна економіка: Всеукр. наук.- виробн. журнал*. Тернопіль: СМП ТАЙП, 2013. №5. С. 195-197.
  25. Косенко А. В. Науково-методичні підходи до вирішення проблем практичної реалізації комерціалізації інтелектуальної власності. *Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"*. 2008. №18. С. 105-110.
  26. Косенко О. П. Дослідження недоліків розвитку українського ринку інтелектуально-інноваційних технологій. *Науковий журнал "Маркетинг і менеджмент інновацій"*. Суми: ТОВ "ВТД "Університетська книга", 2015. №2. С. 144-158.
  27. Косенко О. П. Комерціалізація інтелектуально-інноваційних технологій: монографія. Харків: "Смугаста типографія", 2015. 512 с.
  28. Косенко О. П. Стан та перспективи розвитку українського ринку інтелектуальної власності. *Вісник НУ "Львівська політехніка"*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні. 2015. №819. С. 455-464.
  29. Кравець В. Р., Олюха В. Г. Право інтелектуальної власності (у запитаннях і відповідях): навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2012. 264 с.
  30. Ляшенко О. М. Моделі комерціалізації та трансферу технологій в умовах глобального середовища: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 366 с.
  31. Мочерний С.В. та ін. Економічна енциклопедія: в 3 т. Київ: Видавничий центр "Академія", 2001. Т. 1. 864 с.
  32. Наукова та інноваційна діяльність України у 2016 році : стат. збірник. Київ : ДССУ, 2017. 144 с.
  33. Наукова та інноваційна діяльність України у 2020 році : стат. збірник. Державна служба статистики України. Київ : ДССУ, 2021.

241 с.

34. Оліх Л. А. Роль науково-технічних послуг у формуванні національної інноваційної системи. *Ефективна економіка*. 2012. №10. URL: <http://economy.nauka.com.ua>.
35. Орищенко В.Г. Формування інтелектуального потенціалу нації у системі національної освіти. *Міжнародна наук. конф.* Львів, 2011. С. 337–338.
36. Орлюк О. П. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, проблеми, перспективи. *Право України*. 2011. № 3. С. 4 – 20.
37. Регіональні інноваційні системи: досвід розвинених держав і перспективи вдосконалення в Україні: навчальний посібник. Київ : ДП “Укртехінформ”, 2013. 325 с.
38. Смаглюк А. А. Інноваційна складова в забезпеченні конкурентоспроможності економіки України. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. Чернівці: ЧТЕІ, 2013. Вип. 2. С.135-140.
39. Ступнікер Г.Л. Комерціалізація інтелектуальної власності як інструмент управління інтелектуальним капіталом. *Економічний простір*. 2008. № 15. С. 163–170.
40. Український інститут інтелектуальної власності (Укрпатент). URL : <https://ukrpatent.org/uk>
41. Харитонова О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади): монографія. Одеса : Фенікс, 2011. – 343 с.
42. Цибульов П. М., Бутнік-Сіверський О. Б. Економіка інтелектуальної власності: підручник. Київ : ІІВ, 2008. 408 с.
43. Цибульов П. М. Управління інтелектуальною власністю : підручник. Київ: Держ. ін-т інтел. власн., 2009. 312 с.
44. Черевко Г. В. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 412 с.

45. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України: навч. посібник. Київ: Логос, 2003. – 632 с.
46. Шаповалова Л. Складові національної інноваційної системи та рівень їх розвитку в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 121. С. 94–98
47. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization
URL:http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=283854#P50_1504
48. Intangible Asset Market Value Study. Ocean Tomo Consulting. URL:
<https://www.oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study>.
49. Evans G. Intellectual Property Commercialization. Policy Options and Practical Instruments. URL: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/publications/ip.pdf>.
50. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. Geneva: WEF Publishing, 2019. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А.1

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ: СТАРТАПИ ТА ІННОВАЦІЇ

<u>АКСЬОНОВА ГАША</u> , ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
<u>БАЙРАК ІГОР</u> , ПРІОРИТЕТИ ТА ЦІЛІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД.....	12
<u>БЛОШАПКА ТИМОФІЙ</u> , ПІДХОДИ ДО ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СВІТУ.....	14
<u>ГЛЕВАЦЬКА НАТАЛЯ</u> , ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ ЯК НОВІТНЬОЇ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	16
<u>ЖИДИК ЯРОСЛАВ</u> , КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМИ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	17
<u>КОРОБКОВА ІРИНА</u> , ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ТА КЛІЄНТСЬКИЙ СЕРВІС В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛ.....	18
<u>МАРКОВЕЦЬ ДАРИНА</u> , ТРАНСФОРМАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ЗАЙНЯТОСТІ В НЕПЕРЕДБАЧЕНИХ УМОВАХ (ПАНДЕМІЯ І ВІЙНА).....	20
<u>МИСНИК НАТАЛЯ</u> , КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ЛІДЕРСТВА В ЕРУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	22
<u>ОТРАХ ЄВГЕНІЯ</u> , РОЛЬ ІТ СЕКТОРУ В ЕКСПОРТНОМУ ПОТЕНЦІАЛІ УКРАЇНИ.....	24
<u>САВЧУК СЕРГІЙ</u> , ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА СТАРТАПИ У СФЕРІ РОЗРОБКИ НАПІВПРОВІДНИКІВ.....	25

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА КОНТРОЛЮ: ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

<u>ВИНОГРОДСЬКА АНЖЕЛІКА</u> , ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОБЛІК ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....	28
<u>ГВЕНЕТАДЗЕ ЛІЯ</u> , ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	29
<u>КИРИЛЛОВ ОЛЕКСАНДР</u> , ПЕРСПЕКТИВИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ.....	30
<u>МАСВСЬКА АННА</u> , ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ЗА «ЗЕЛЕНИМ» ТАРИФОМ.....	31
<u>МУДРАК ЛІЛІЯ</u> , РОЗРАХУНКИ З БЮДЖЕТОМ ПО ПІДВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID – 19.....	32
<u>МУКОСД ОЛЕКСАНДРА</u> , ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ПРАЦІВНИКА ДОБРОВОЛЬЦЕМ ДО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	32
<u>ОСТАПЕНКО ВІТАЛІНА</u> , ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ.....	35
<u>ОХРИМЕНКО ОЛЕНА</u> , ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ.....	36
<u>ПОЛТОРАЦЬКА МАРІЯ</u> , ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	37
<u>ЦВІГУН НЕЛІЯ</u> , ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: PRO ET CONTRA.....	39
<u>ЧАПЛЯ ПАВЛО</u> , ОСОБЛИВОСТІ КОЕФІЦІЄНТНОГО АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	41
<u>YANA RADENKO</u> , FLEXIBLE REORIENTATION OF THE UKRAINIAN TAX SYSTEM DURING THE WAR.....	42

ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА ТА СТАТИСТИКА: ДОСЛІДНИЦЬКІ ПОШУКИ І РЕЗУЛЬТАТИ

<u>ГОРОБЕЦЬ ЮРІЙ</u> , СТАТИСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ КОМПАНІЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНОГО НАПРЯМКУ ЗАСОБАМИ МАШИННОГО НАВЧАННЯ.....	44
<u>СФІМОВ АНДРІЙ</u> , ОЦІНКА ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В США.....	45
<u>ЖУРАВЕЛЬ МИРОН</u> , СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА ТА СТАТИСТИКА», РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ НАВЧАННЯМ ТА ФАКТОРІВ, ШО ЇХ ВИЗНАЧАЮТЬ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНКЕТНОГО ОПИТУВАННЯ).....	47

Додаток А.2

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ ЯК НОВИТНЬОЇ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Глебова Наталя Василівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

II курс магістратури, спеціальність «Економіка»

Науковий керівник: д.е.н., доц. Віренко В.В.

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF STARTUP AS A MODERN FORM OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

The purpose of the study is to identify entrepreneurial opportunities for establishing innovative startups during and post COVID-19 crisis. The research findings confirm the results of other studies regarding the vulnerability of startups during crises, the reason why they have to refocus on innovative businesses, especially based on information and communication technology.

Сучасний світ змінюється дуже швидко. Нові нестандартні ідеї, інноваційні технології, дослідження та розробки, глобалізація ринку стають головними інструментами для розвитку економіки. Успішний розвиток національних економічних систем провідних країн світу впродовж останніх років тісно пов'язаний з лідируючим становищем у галузі науково-дослідних розробок, появою нових знань, розвитком високотехнологічного виробництва та створенням масового інноваційного продукту.

Розпочалися як локальна епідемія, COVID-19 незабаром перетворився на пандемію країн, що мали позитивний негативний вплив на світовий економічний розвиток. За даними Всесвітнього економічного форуму, до липня 2020 року понад 70% стартапів у всьому світі були змушені розірвати трудові договори з персоналом, а решта інноваційних компаній не володіли достатнім обсягом ресурсів для продовження операційної діяльності протягом періоду коронавірусних обмежень. Як стверджують експерти Всесвітнього економічного форуму, уряди країн повинні підтримувати інноваційний малий бізнес, який може створити бізнес для майбутнього економічного зростання.

Кризи, особливо ті, з якими ми стикаємося зараз, зумовлюють значні фінансові та людські витрати, блокуючи активи та людський капітал, спричиняючи значні соціальні та економічні зрушення у суспільстві. Однак ці зміни, попри свої негативні наслідки, можуть створити передумови для виникнення нових бізнес-моделей.

Розвиток інноваційного потенціалу – це не лише шлях динамічного розвитку та успіху країни, а й її конкурентоспроможність у сучасному світі, тому питання створення умов для появи та розвитку стартапів в Україні є надзвичайно актуальним.

Інноваційний процес є кращим руйнуванням, оскільки він робить традиційні технології застарілими. Цифрові платформи, Інтернет, великі дані, наука про дані, штучний інтелект і блокчейн – це технології, що у процесі свого розвитку можуть принести до швидкого масштабування бізнесу ідеї, нові знання, можуть спричинити занепад компанії, якщо підприємстві вчасно не інтегрують їх.

В останні роки таке явище в бізнесі, як стартап, стало не тільки популярним, а, в певному розумінні, і модним. Про стартап пишуть в книжках, говорять на телебаченні. Стартап – це новостворена компанія, яка можливо навіть не має статусу юридичної особи, знаходиться на стадії розвитку і буде свій бізнес або на основі нових інноваційних ідей, або на основі новітніх технологій. В сучасних умовах поняття «стартап» пов'язується з венчурним бізнесом та інноваціями.

Особливо часто термін «стартап» застосовується відносно інтернет-компаній та інших фірм, що працюють в сфері інформаційних технологій, проте, це поняття розповсюджується і на інші сфери діяльності [1].

Службового визначення терміну «стартап» не існує, проте, узгадуючи існуючі підходи, можна зробити висновок, що стартап або стартап-компанія (від англ. Start-up - запускати) – компанія з короткою історією операційної діяльності. Як правило, такі компанії створені недавно, знаходяться в стадії розвитку або дослідження перспективних ринків. Нові проекти в галузях високих технологій часто називають хайтек-стартап [2].

У нашій країні практика створення стартапів лише починає свій розвиток, що незабаром має привести до суттєвих зрушень у вітчизняній моделі ведення бізнесу. Незважаючи на те, що в Україні стартапи ще вважаються відносно новим явищем, в державах Європи, США, Японії та багатьох інших країнах є інвестори, які готові вкласти свої кошти в ідеї молодих підприємств. Існують також міжнародні інноваційні інкубатори та проекти, які об'єднують інвесторів та вентурів з багатьох країн світу.

Поява стартапів та можливість їх реалізації, перетворення їх на бізнес-проект, що приносить прибуток, – ознака розвитку сучасного бізнес-мислення вітчизняних підприємців. Завдяки реалізації таких проектів на зміну існуючому поколінню підприємств приходить нові креативні та інноваційні підприємці, що вносять свіжі ідеї на ринок послуг і товарів.

В 2020 р. існуючий ринок стартапів демонстрував наступні тенденції розвитку:

- 4,4 млн нових компаній почали функціонувати в 2020. На Київській припадає найбільша частка патентів по всьому світу.
- Обсяги спонсорування стартапів у сфері штучного інтелекту виросли до 8,2 млрд. доларів.
- Близько 37% усіх стартапів зазнавали поразки через востану капіталу чи прибутковості.
- 77% стартаперів зізналися, що зіткнулися з потенційним провалом у 2020 внаслідок пандемії коронавірусу.
- 75% стартапів, які підтримувалися венчурними капіталістами, зазнали поразки.
- Qubii Holdings LLC став найбільш збитковим провалом у галузі стартапів всіх часів, на який інвесторами було витрачено 1,75 млрд. доларів.

Створення внутрішнього стартапу може допомогти вже існуючому бізнесу не тільки підвищити лояльність поточних клієнтів, але й придбати нових, отримавши досвід роботи на інших ринках, і, зрештою, більше заробити. Крім того, запуск нових проектів допомагає мотивувати співробітників, що позитивно впливає і на материнську компанію. Передумовами створення успішного внутрішнього стартапу є наступні: стартап має зосередитися на розробці прототипу та виході на ринок для отримання прибутку; стартап має бути виділений у нову компанію, адже це підвищує гнучкість та дозволяє регламентувати стосунки з материнською компанією; підпишити діяльність стартапу має включати вивчення цільової аудиторії; відносини між засновниками стартапу мають бути з'ясовано закріплені у партнерській угоді, оскільки це дозволить у майбутньому уникнути проблем у разі розбіжності поглядів на розвиток та бажання когось із засновників покинути проект.

Основним бар'єром розвитку стартапів в Україні є відсутність замовників, які б хотіли купувати кінцевий продукт. Тому стартапи створюються в Україні з прицелом на клієнтів з інших ринків (США, Європа, Азія), адже таким чином бізнесу легше залучити інвестиції та довести свою ідею до серійного продукту чи початку першого глибокого розміщення.

Розвиток та встановлення стартапів в Україні потребує не тільки ефективного, а й збалансованої державної підтримки малого підприємництва в сфері інновацій та в галузі венчурного інвестування за такими напрямками: формування лівої системи гарантій та страхування інвестицій у інноваційні проекти; забезпечення надійного захисту та шкорого прав компаній на об'єкти інтелектуальної власності; удосконалення нормативно-правового регулювання відносин у сфері інвестицій у стартапи та інноваційні проекти; активізація державної політики стимулювання прямих іноземних інвестицій в інноваційні підприємства України. Таким чином, проблематика виникнення, становлення та розвитку стартапів є досить актуальною та потребує подальших досліджень.

1. Гавриш О.А., В. В. Дергачова, М. О. Кравченко та ін., Менеджмент стартап проектів [Текст] : підручник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти / Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019. -337 с.
2. Іважков Максим Олександрович. Інноваційні стартап-проекти: досвід, оцінка, прототипи реалізації // Вісник Волгоградського державного університету. Серія 3: Економіка. Біологія

Додаток Б.1

- РОМАНЮК А.М. ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ПРАВИЛА 123
- РУБАНОВ Д.П. ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 125
- РУБАХА Т.М. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ 126
- САВЧЕНКО П.О. ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ ДОДАТКОВИХ СТАВОК ОСВ В УКРАЇНІ 127
- ТАРАСЮК М.М. КЛАСИФІКАЦІЯ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА 128
- ФІЛОНЕНКО Н.М. ПІДВИЩЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЗАГРОЗИ ВПЛИВУ НА ПРАЦІВНИКІВ, РОБОТОДАВЦІВ І ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ 129
- ЦІВЛОВИК М.Е. ТЕОРЕТИЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ НАЯВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА 130
- ЧОРНОБИЛЬ А.П. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В РОЗРІЗІ ПЕРЕХОДУ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ 131
- ЧУБУК Д.О. ПЕРСПЕКТИВИ ТА СКЛАДНОЩІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ 133
- ШКІПНА В.О. ВПРОВАДЖЕННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ 134
- ШМАЛЬ С.В. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ 135
- ЯНУЛЬСЬКА Ю.С. ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ НА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА 136
- ЯЦЕНКО П.І. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ COVID-19 НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В РОЗРІЗІ ДЕБИТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ 138
- СЕКЦІЯ 6. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ**
- БАБИЧ С.Г. СЕРЕДНІЙ КЛАС ЯК ВИРІШАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ 140
- БОЙДАРЕНКО Д.В. «АГРО 4.0» ЯК АНТИКРИЗОВИЙ ПРОВАЙДЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ 141
- БУДІНСЬКИЙ О. І. ПРИОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕБОКРАТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ МОДЕЛЕЙ БЮРОКРАТИЧНОГО УСТРОЮ 142
- ГАЙСИНСЬКА А.В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 143
- ГЛЕВАЦЬКА Н.В. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ В СИСТЕМІ ФАКТОРІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ 145
- ДЕРВ'ЯНУК В.Е. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗИ, СПІРІВНІШЕНОЇ ПАНДЕМІЄЮ COVID-19 146
- ЗАБОЛОТНЯ М.О. ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ 147
- ЗАВАЖЕНКО А.О. ПАНДЕМІЯ COVID-19: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ 148
- ЗІМША В.С. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ 149
- ІВАСІК А.В. АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ 150
- КІР'СВІТ С. СУТНІСТЬ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО РОЛЬ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ 151
- КОРОЛЬОВА Л.С. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 152
- КОСТЕЦЬКА А.І. ДАШБОРД ЯК ІНСТРУМЕНТ УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ НОВОУТВОРЕНИХ ГРОМАД 154
- КОДУПАЛО В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ 155
- КРИХІВСЬКА Л.В. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ 156
- КУЛІШ В. ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТИВАННЯ РЕВІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 157
- ЛАВРОВ П.В. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ КРАЇНИ АЗІЇ 158
- ЛУКАШОВА О.П. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У СИСТЕМІ СУСПІЛЬНОГО ВІДТВОРЕННЯ 159
- ЛУПЕХА В.М. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ ЯК ВАЖЕЛЬ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ 160

Додаток Б.2

INTELLECTUAL CAPITAL IN THE SYSTEM OF FACTORS OF ECONOMIC GROWTH

Глевицька Наталія Василівна

Кандидат економічних наук
з курсу магістратури, спеціалізація «Економіка»
Науковою керівник: д.с.п., доц. Вірченко В.В.

INTELLECTUAL CAPITAL IN THE SYSTEM OF FACTORS OF ECONOMIC GROWTH

The article devoted to research of the nature and role of intellectual capital in economic development. The nature of the intellectual capital is considered as the knowledge, skills and experience of employees of the enterprise, which have a direct impact on the development of the organization, as well as ensure its economic stability and competitiveness.

Сьогодні світ характеризується швидким процесом інтелектуалізації господарської діяльності та процесом економізації науки. В сучасному суспільстві ресурси інтелектуального капіталу виступають цінними стратегічними ресурсами та провідними конкурентивними перевагами. Одним з найважливіших факторів, який сприяє розвитку і характеризується значним ресурсом за кількісними і за якісними параметрами і значайно за часом, вважається інтелектуальний капітал.

Е. Брукін розглядає ІК як сукупність нематеріальних активів, і вважає, що жодна з компаній не може працювати та існувати без нього [2]. Л. Едвінсон та М. Мелулу розглядають ІК як сукупність людського та структурного капіталу, тобто знань, які можна конвертувати у вартість [3]. На думку В.Д. Базилевича ІК – це накопичена у процесі інтелектуальної власності сукупність знань, досвід, навичок, творчості, взаємодія, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва й обміну з метою отримання доходу [1].

Інтелектуальний капітал являє собою провідний ресурс, в умовах інформаційного суспільства, наявність і використання якого впливає на ефективність діяльності фірми. Він є основою майбутнього зростання.

Основними формами реалізації інтелектуального капіталу на підприємстві є:

- постачання на ринок вдосконалених та нових товарів або послуг, які порівняно з аналогічними пропозиціями конкурентів здатні задовольнити інтереси споживачів;
- використання ефективніших управлінських методів на всіх стадіях виготовлення та реалізації продукції;
- застосування виробничих технологій, які є більш ефективні.

В результаті відбувається переорієнтація на послуги та товари, здатні задовольнити існуючі внутрішні вдосконалення та ефективнішими способами, або на товари та послуги, властивості яких відповідають підпозначеній потребі.

На сучасному етапі інтелектуальний капітал стає одним з головних в системі факторів економічного зростання, і аж ніяк не матеріальні блага та засоби. Для створення нового продукту, певного винаходу, виробництва та технологій, які відіграють основну роль, що стосується формування доданої вартості продуктів, важливими факторами виступають накопичена інформація, знання, досвід, безпека та інше.

Глобальна конкуренція і постійно змінливий характер інновацій і творчості як вирішального чинника впливають бізнес-підприємство створювати або передавати нові цінності або відкривати нові виміри в додаток до існуючих. Ці зобов'язання також вимагають повної метаморфози існуючих структур і уявлень. Підходи в управлінні та організаційна атмосфера є одним з інструментів, які дозволяють цю метаморфозу, а також набутий інтелектуальний капітал.

Перехід промислової економіки до економіки знань повинні призвести до стійкого економічного зростання. Потенціал розвитку країн та регіонів в основному базується на нематеріальних ресурсах та прихованих можливостях. Інтелектуальний капітал можна розглядати як такий фактор успіху, який визначає соціально-економічний розвиток, тому що інформація і знання стають все більш важливими для розвитку організації та всієї країни.

Такі країни як Великобританія, США, Канада, Японія та Китай та інші розвинуті країни з великим ресурсним потенціалом змогли досягти світове лідерство завдяки стратегії, яка передбачає розвиток освіти і науки. Наука відіграє ключову роль і є головним елементом економічного розвитку та економічного зростання. В Україні рівень організації та фінансування науки, а також відсутність розуміння її важливості, не дозволяє їй бути джерелом певних наукових розробок. Кількість працівників в Україні, які беруть участь у наукових дослідженнях з кожним роком зменшується, що негативно певним чином впливає на соціально-економічне зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Працівники, що задіяні у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь, за 2017-2019 роки					
	Працівники, що задіяні у виконанні наукових досліджень і розробок – усього, осіб	З них мають науковий ступінь			
		доктор наук		доктор філософії (кандидат наук)	
		осіб	у % до загальної кількості	осіб	у % до загальної кількості
2017	94274	6942	7,4	19219	20,4
2018	88128	7043	8,0	18806	21,3
2019	79262	6526	8,2	16929	21,4

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Удосконалення і розробка нових продуктів веде до комерціалізації, коли продукти або послуги продаються на ринках. Кожен компонент інтелектуального капіталу вносить свій внесок в інноваційний процес. Наприклад, людський капітал сприяє підвищенню професійної компетентності і мотивації, що дозволяє співробітникам проявляти новаторський підхід і прагнути перетворити ідеї в продукти. Особливо людський капітал вносить свій внесок в технологічні інновації, коли організації можуть виконувати свою діяльність, використовуючи творчі засоби.

Отже, інтелектуальний капітал - це складна економічна категорія, головна функція якої в сучасній економіці - прискорити приріст інновацій за рахунок формування і реалізації творчих знань, винаходів, продуктів, технологій. Інтелектуальний капітал певним чином надає вплив на процес суспільного відтворення, виступаючи генератором науково-технічного прогресу.

Інтелектуальний капітал в сучасному суспільстві стає основою багатства і визначає конкурентоспроможність економічних систем, також є основним ключовим ресурсом зростання і розвитку, оскільки саме унікальні за своєю природою фактори нематеріального характеру обумовлюють конкурентні переваги підприємств на ринку. Усі суб'єкти ринкових відносин беруть участь у процесі створення, перетворення та використання інтелектуального капіталу, включаючи комерційні підприємства, державні та громадські установи та інші організації. З його допомогою економіка країни стає більш інформаційно, технологічною і орієнтованою на інновації.

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 431 с.

2. Брукін Е. Інтелектуальний капітал / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.

3. Едвінсон Л., Мелулу М. Інтелектуальний капітал. Определение нетелесной стоимости компании // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Ингольцева. – М.: Академия, 1999. – С. 429–447.

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukstat.org.uk/openstat/openstat2020/nk/kzno_nskkprst_m_n.htm

Додаток В

Таблиця В.1

Класифікаційні ознаки інтелектуальної власності

Класифікаційні ознаки	Характеристика
<i>За характером творчої діяльності щодо створення</i>	Інтелектуальна власність науково-технічної сфери, Інтелектуальна власність літературно-художньої сфери.
<i>За кількістю суб'єктів (творців, володарів)</i>	Колективна інтелектуальна власність, Індивідуальна інтелектуальна власність.
<i>За юридичним статусом суб'єкта</i>	Інтелектуальна власність юридичних, Інтелектуальна власність фізичних осіб.
<i>За формою власності</i>	Приватна, колективна та державна інтелектуальна власність.
<i>За видом охоронного документа</i>	Об'єкт інтелектуальної власності, що охороняється патентом (винаходи, промислові зразки, селекційні досягнення), Об'єкт інтелектуальної власності, що охороняються свідоцтвом (корисні моделі, товарні знаки, знаки обслуговування, зазначення місця походження товару, базиданих тощо), Об'єкт інтелектуальної власності, що не потребують охоронного документу (літературні твори, твори мистецтва, ноу-хау тощо).
<i>За сутнісною компонентою, що переважає в розумінні змісту</i>	Інтелектуальна власність як економічна, юридична, соціальна, філософська та етична категорія.
<i>За сферою використання</i>	Інтелектуальна власність виробничої, Інтелектуальна власність невиробничої сфери.
<i>За участю в діяльності суб'єктів господарювання</i>	Функціонуюча інтелектуальна власність (об'єкт інтелектуальної власності, використання яких приносить дохід), Нефункціонуюча (об'єкт інтелектуальної власності, які можуть бути використані в майбутньому).
<i>За участю у формуванні активів підприємства</i>	Інтелектуальна власність, що відображається у складі необоротних матеріальних активів у балансі підприємства, Інтелектуальна власність, що не відображається.
<i>За джерелами походження</i>	Інтелектуальна власність, створена працівниками підприємства, Інтелектуальна власність, створена працівниками підприємства сумісно з іншими суб'єктами господарювання, Інтелектуальна власність, отримана від інших суб'єктів господарювання (на платній чи безоплатній основі).

Продовження Таблиці В.1

<i>За ступенем відчуження</i>	Інтелектуальна власність, права на яку можуть бути передані у повне використання іншому суб'єкту, Інтелектуальна власність, права на яку частково передані у використання іншому суб'єкту.
<i>За рівнем використання</i>	Інтелектуальна власність, що не відображається у складі необоротних матеріальних активів в балансі підприємства, що використовується на рівні підприємства, на регіональному, на національному рівні та на міжнародному рівні.

Джерело: [36]

Додаток Д

Таблиця Д.1

Інтереси та ризики суб'єктів комерціалізації

Суб'єкт комерціалізації ІВ	Діяльність	Ризик	Мінімізація ризику	Інтерес
Автор (творець)	Створення ОПВ	Втрата часу та неотримання доходу	Нерозголошення ідеї стороннім особам без охоронного документу	Отримання доходу з ІВ
Інвестор	Надання фінансових ресурсів на інновації	Втрата фінансових ресурсів	Страховання та прорахунок ризиків	Отримання дивідендів
Інжинірингові компанії, НДІ, підприємства оборонно-промислового комплексу	Розробка промислового зразка	-	-	Можливість заробити та отримати новий досвід
Промислове підприємство	Виробництво партії товару	-	-	Отримання доходу
Торговельне підприємство	Продаж нового інноваційного товару кінцевим споживачам	Невизначеність щодо успіху товару на ринку	1. Маркетингові досліджень інноваційного товару; 2. Сплановані фінансові потоки; 3. Продумана система просування	Отримання доходу
Споживач	Купівля інноваційного товару	Ризик зниження корисності споживання	-	Отримання задоволення від споживання інновації

Джерело: [39]